

GALAPAGOS

PEKLENSKI RAJ

// besedilo in foto: Matija Križnar

Samec LEPE BURNICE
(*Fregata magnificens*)

Galapaško otočje ima poseben čar, ne glede na to, da ga obiskujejo trume turistov in na njih prebiva več deset tisoč ljudi. Narava posameznih otokov je dokaj raznolika in ponekod brez vmešavanja človeka neprehodna. Že prva srečanja z živalmi pa obiskovalcu ponudijo enkratne občutke, saj se počutiš kot v živalskem vrtu brez ograj in mrež.

Nastanek galapaškega otočja povezujejo s tektonsko dejavnostjo na stičiščih dveh tektonskih plošč – Kokos in Nazca. Otočje je nastalo na skrajnem severnem robu Nazce, kjer poteka prelomna cona med obema ploščama in se z dna dviga podvodni hrbet Carnegie. Galapaško otočje je torej vulkanskega nastanka in se je pričelo oblikovati pred približno petimi milijoni let. Skozi milijone let so se oblikovali različni vulkanski otočki in otoki, današnje podobo pa je Galapagos dobil šele pred tisočletji. Najstarejši otoki, kot sta San Cristobal in Española, ležijo na vzhodu, najmlajši otoki pa na zahodu - denimo Fernandina in Isabela. Prav slednji je tudi največji galapaški otok z zelo aktivnimi vulkani, kjer je nazadnje leta 2015 izbruhnil vulkan Wolf. Vulkani niso zgolj uničevalna naravna sila, so tudi vir zelo rodovitne zemlje, kar je razvidno skoraj povsod. Pusto pokrajino aktivnih vulkanov poraščajo le redki kaktusi (recimo *Jasminocereus thouarsii* ali *Brachycereus nesioticus*) in različne vrste opuncij (*Opuntia* sp.), kjer iščejo senco galapaške grlice (*Zenaida galapagoensis*). Ta golobja vrsta je nekoliko manjša, a precej barvita

Galapagos zveni zelo eksotično, kot raj sredi oceana, toda slika je danes popolnoma drugačna. Že pred stoletji so prvi obiskovalci in prebivalci otočja s seboj prinesli tujerodne vrste živali in rastlin in s tem ogrozili krhko, a odporno otoško naravo, ki se še danes bojuje s prišleki.

Površina:

8.010 km² (okoli 63 otokov in otočkov)

Št. prebivalcev:

26.640 (ocena iz leta 2012)

Št. vrst ptic:

174, od tega **29** endemičnih

GALAPAŠKA GRLICA
(*Zenaidura galapagoensis*)

ter odlično prilagojena tudi suhi vulkanski pokrajini. Govorice o tem, da so te grlice radovedne in vajene ljudi, smo izkusili iz prve roke, ko nam je ena pozirala le meter stran. V nekoliko bolj obraslih območjih pa se med vejevjem spreletavajo rumeno pernat zlati gozdičarji (*Dendroica petechia*) in endemični floreanski oponašalci (*Nesomimus parvulus*). Galapaško otočje naseljujejo štiri vrste oponašalcev, ki jih med seboj najlaže ločiš po obliki kljuna in vzorcu na glavi. Ti glasni ptiči se dobro zlijejo z okolico in jih navadno težko opaziš med drevesnimi vejami ali grmičevjem.

PRED DARWINOM

Po nastanku otokov so le-te kaj kmalu porasle rastline in poselile živali. Na rastlinskih splavih sta morskata tokova (panamski in perujski) na otoke zanesla želve, legvane in druga živa bitja. Ptice so na otočjih našle varna zavetišča in še danes brez strahu spremljajo obiskovalce. Živalski prišleki so se morali prilagoditi različnim življenjskim razmeram na otokih, predvsem hrani in njeni dosegljivosti.

NA OTOKU NORTH SEYMOUR različni rastlinski pasovi tvorijo značilno otoško pokrajino. Ob obalah rastejo mangrove, ki jih nekoliko više nadomestijo bolj zelne rastline, grmičevje in redki kaktusi.

Ljudje so otoke odkrili po naključju in prvi dokumentirani obisk pripisujejo škofu Tomasu de Berlingu, ki se je med plovbo proti Peruju izgubil in pristal na enem izmed otokov. Mornarji so tod našli velike kopenske galapaške želve velikanke (*Chelonoidis nigra*), špansko imenovane galápago, in otočja se je tako prijelo današnje ime. Prihod ljudi pa je pomenil tudi vdor tujerodnih vrst živali in rastlin, ki so jih s seboj v naslednjih stoletjih prinašali mornarji, pirati in kitolovci. Hkrati se je pričelo izkoriščanje otoških virov, med katerimi so najbolj trpele prav omenjene želve (z mnogimi izumrlimi podvrstami), saj so jih morjeplovci prevažali na ladjah kot hrano. Ti nerodni plazilci namreč lahko brez hrane živijo več mesecev, torej so idealna sveža hrana za dolga morskata popotovanja. Danes so želve velikanke izumrle skoraj na vseh otokih in po pripovedovanju

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

rjavi pelikan

(*Pelecanus occidentalis*),

galapaški pingvin

(*Spheniscus mendiculus*),

galapaška pegasta sova

(*Tyto alba punctatissima*),

galapaška kanja

(*Buteo galapagoensis*),

zlato gozdičar

(*Dendroica petechia*),

črni kormoran

(*Phalacrocorax harrisi*),

lepa burnica

(*Fregata magnificens*),

modronogi strmoglavec

(*Sula nebouxii*),

floreanski oponašalec

(*Nesomimus parvulus*),

rdeči plamenec

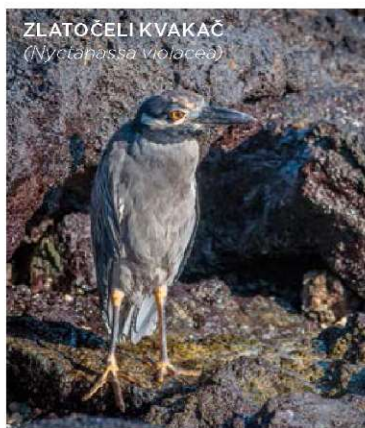
(*Phoenicopterus ruber*),

galapaška grlica

(*Zenaida galapagoensis*),

galapaški ščinkavci

(rod *Geospiza*)

ZLATOČELI KVAKAČ
(*Nyctanassa violacea*)

MORSKI LEGVAN
(*Amblyrhynchus cristatus*)

Gozd kaktusov
(*Cylindropuntia* sp.)

Gozd RDEČIH MANGROV
(*Rhizophora mangle*)

RJAVI NODI

(*Anous stolidus*)

Eden izmed slavnih galapaških »Darwinovih ščinkavcev«

GALAPAŠKI PINGVIN
(*Spheniscus mendiculus*)

našega vodnika so jih bili zaradi današnjih lovcev prisiljeni izseliti celo z največjega otoka Isabela.

ŽIVALSKI VRT BREZ OGRAJ

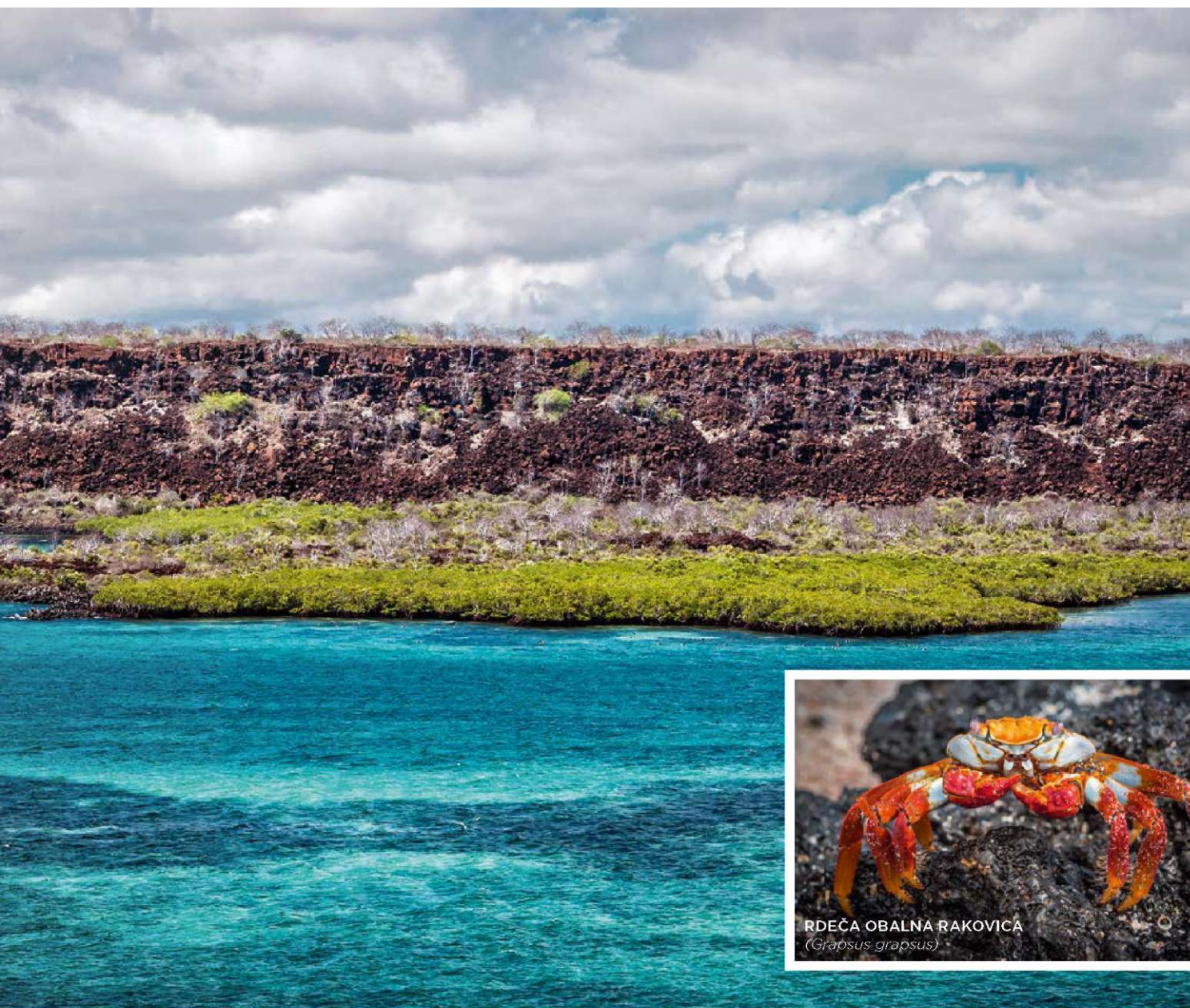
Ikonični Galapagos še vedno ostaja obljubljena dežela ljubiteljev nenavadnih živali, med katerimi so tudi ptice. Kot se je izrazil eden izmed naših sopotnikov, je to živalski vrt, kjer manjkajo ograje. Obiskovalce od živali ločijo zgolj kupi kamenja, ki so položeni ob potkah, in nenavadno je, da lahko zgolj meter od sebe opazuješ gnezdeče lepe burnice (*Fregata magnificens*) in modronoge strmoglavce (*Sula nebouxii*).

Na večjem otoku Santa Cruz se nad igrivim galapaškim morskim levom (*Zalophus wollebaeki*), lenimi morskimi legvani (*Amblyrhynchus cristatus*) in rdečimi obalnimi rakovicami (*Grapsus grapsus*)

spreletavajo rjavi pelikani (*Pelecanus occidentalis*), ki s svojim edinstvenim »pikiranjem« v vodo lovijo majhne ribe. Nekoliko drugačna je slika na največjem otoku Isabela, kjer v plitvinah za ribami in drugimi priboljški oprezajo različne čaplje; galapaška zelena čaplja (*Butorides sundevalli*), zlatočeli kvakač (*Nyctanassa violacea*), ameriška siva čaplja (*Ardea herodias*) in kravja čaplja (*Bubulcus ibis*). Bolj večji galapaški pingvini (*Spheniscus mendiculus*), edini še živeči tropski pingvini, pa se urno potapljujejo med podmorskimi čermi. Galapaški pingvini so v zadnjem desetletju postali ogrožena vrsta in poseljujejo zgolj otoka Isabela in Fernandina.

Otok Isabela si je prisvojila galapaška populacija (okoli 330 osebkov) lepo obarvanih rdečih plamenec (*Phoenicopterus ruber*), ki se hranijo na brakičnih in sladkovodnih jezercih, raztresenih po otoku. Tudi v osrednjih delih omenjenih otokov so

RDEČA OBALNA RAKOVICA
(*Grapsus grapsus*)

ptice zelo pogoste, med njimi tudi 13 endemičnih ptic pevk, imenovanih Darwinovi ščinkavci oz. galapaški ščinkavci. Sem sodi ščinkavec vrste *Geospiza difficilis*, ki ga imenujejo kar vampirski ščinkavec zaradi njegove navade, da sesa kri, in žolnasti ščinkavec (*Camarhynchus pallidus*). Neredka je tu tudi tujerodna mala ani (*Crotophaga ani*), ki jo je na otoke prinesel človek. Nad poraslo pokrajino in kamnitimi obalami krožijo in iščejo svoj plen endemične galapaške kanje (*Buteo galapagoensis*), ob mraku pa se prebudi tudi galapaška pegasta sova (*Tyto alba punctatissima*). Zelo dobro zatočišče za morske ptice so tudi še redki gozdovi mangrov ob obalah. Tam si svoja počivališča najdejo mnoge ptice in druge živali.

Pritiski na naravo galapaškega otočja niso zgolj zaradi turistov, saj tudi mnogi domačini nimajo prav veliko poslušna za naravovarstvo. Tako se

nadaljujeta uničevanje življenjskih okolij in vnos tujerodnih rastlin, s katerimi pa posledično prihajajo tudi manjše živali, predvsem žuželke, ki že pustošijo po gnezdih ptic.

Spomenik galapaškim želvam na otoku Santa Cruz

Burnica se je počasi spustila na peščeni greben in spretno s kljunom »zaplužila« v pesek. Še sedaj mi ni jasno, kako je sploh opazila komaj izvaljeno želvico, ki je kljub skrbnemu opazovanju in oprezanju nismo videli. Izjemen živalski čut!